

ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ

1. ΦΑΣΙΣΜΟΣ

Ο φασισμός είναι ριζοσπαστική, αυταρχική και εθνικιστική πολιτική ιδεολογία που έχει ως στόχο να θέσει το έθνος, το οποίο ορίζει βάσει αποκλειστικών βιολογικών, πολιτισμικών και ιστορικών συνθηκών, υπεράνω κάθε άλλης αξίας και να δημιουργήσει μια κινητοποιημένη εθνική κοινότητα. Πρόκειται για εθνικιστική και φυλετική πολιτική ιδεολογία που πρωτοεμφανίζεται στην Ιταλία του Μουσολίνι και αναπτύχθηκε από τους Γερμανούς ναζιστές και άλλους, η οποία προτείνει έναν ολοκληρωτικό τρόπο διακυβέρνησης, από έναν συγκεκριμένο Αρχηγό. Αυτός είναι που θα συνενώσει όλες τις τάξεις σε ένα Έθνος, που μάλιστα είναι το ανώτερο έθνος και έχει προορισμό να κυριαρχήσει στα άλλα, "κατώτερα" έθνη και φυλές.

2. ΝΑΖΙΣΜΟΣ

Ο Ναζισμός ή Εθνικοσοσιαλισμός (γερμ. 'Nationalsozialismus) ήταν η ιδεολογία του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Εργατικού Κόμματος (NSDAP), το οποίο επέβαλε δικτατορικό καθεστώς στη Γερμανία από το 1933 μέχρι το 1945, καθώς και συναφών κινήματων σε άλλες χώρες. Αναπτύχθηκε, ως ιδιαίτερη και ορμητική μορφή φασισμού, υπό την επίδραση του παγγερμανισμού, του νεοσυντηρητισμού και διάφορων φοβιών και προκαταλήψεων, εκμεταλλευόμενος τις συνθήκες κρίσης της δεκαετίας του 1920 στη Γερμανία.

Ένας από τους κύριους σκοπούς του ναζισμού ήταν η αντικατάσταση του δημοκρατικού συστήματος από ολοκληρωτικό καθεστώς το οποίο θα βασιζόταν, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, στην αρχή της «κοινότητας» με την έννοια της εθνικής και βιολογικής ενότητας με επικεφαλής τον αρχηγό (Φύρερ), δηλαδή τον Χίτλερ. Η κοινότητα αυτή θα κινητοποιούνταν σύσσωμη στην πολεμική προσπάθεια για δημιουργία ζωτικού χώρου και επικράτηση της ανώτερης φυλής απέναντι στις υπόλοιπες, παραμερίζοντας επιμέρους οικονομικά συμφέροντα και την πάλη των τάξεων. Ο ναζισμός προωθούσε και σοσιαλιστικές ιδέες οι οποίες έρχονταν σε αντίθεση με το καπιταλιστικό σύστημα όπως δημόσιο έλεγχο των μέσων παραγωγής,

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

καταπολέμηση της τοκογλυφίας, μοίρασμα των κερδών των μεγάλων επιχειρήσεων, δημοτικοποίηση των εμπορικών καταστημάτων και υπενοικίασή τους σε μικρούς επιχειρηματίες. Μεταξύ των αντιλήψεων που επικρατούν στον ναζισμό, συγκαταλέγονται ο κοινωνικός δαρβινισμός, ο ρατσισμός και αντισημιτισμός, ο αντικομμουνισμός. Οι ιδεολογικές αρχές του εθνικοσοσιαλισμού και η εφαρμογή τους στην πράξη οδήγησαν στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και στο Ολοκαύτωμα με τη γενοκτονία Εβραίων, Ρομά και άλλων εθνοτικών, πολιτικών και κοινωνικών ομάδων σε στρατόπεδα εξόντωσης. Κινήσεις που, μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, επιδιώκουν την αναβίωση του ναζισμού ονομάζονται νεοναζιστικές.

3. ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Με τον όρο Ψυχρός Πόλεμος έμεινε γνωστός στην ιστορία ο ανταγωνισμός σε γεωπολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο ανάμεσα σε δύο κύρια μπλοκ χωρών (το Δυτικό μπλοκ, με ηγέτιδα δύναμη τις ΗΠΑ και το Ανατολικό μπλοκ με ηγέτιδα δύναμη την ΕΣΣΔ) από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την πτώση της ΕΣΣΔ. Μετά την λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η Συμμαχία που νίκησε ολοκληρωτικά τις δυνάμεις του Άξονα διαλύθηκε.

Οι δύο ισχυρότερες δυνάμεις στον πλανήτη ήταν πλέον οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ και τις χώριζαν αβυσσαλέες διαφορές σε όλα τα επίπεδα: η ΕΣΣΔ ήταν μονοκομματικό σοσιαλιστικό κράτος βασισμένο στις αρχές του Μαρξισμού-Λενινισμού ενώ οι ΗΠΑ ήταν κράτος με καπιταλιστική οικονομία και δημοκρατικό καθεστώς.

Χρησιμοποιήθηκε ο όρος «ψυχρός», διότι δεν συνέβη κάποια κύρια ένοπλη σύρραξη ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς χωρών, παρόλο που συνέβησαν περιφερειακές συρράξεις σε διάφορες περιοχές του πλανήτη (Κορέα, Βιετνάμ, Αφγανιστάν κ.α.), με άμεση ή έμμεση εμπλοκή των δύο πλευρών.

Οι δύο υπερδυνάμεις μπήκαν σε μακρόχρονη κούρσα εξοπλισμών και συγκρότησης ισχυρότατων στρατιωτικών δυνάμεων με τον φόβο ξεσπάσματος πιθανής γενικευμένης σύρραξης. Κομβικό ρόλο είχαν ιδιαίτερα τα πυρηνικά όπλα και τα

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

συστήματα μεταφοράς τους (υποβρύχια, στρατηγικά βομβαρδιστικά, βαλλιστικοί πύραυλοι κλπ).

Και οι δύο πλευρές διέθεταν κολοσσιαία οπλοστάσια πυρηνικών όπλων προκειμένου να εξασφαλισθεί η βέβαιη ολοκληρωτική καταστροφή του αντιπάλου εάν αυτός επιχειρούσε πρώτος επίθεση με ατομικά ή συμβατικά όπλα. Το δόγμα αυτό είναι γνωστό σαν Αμοιβαία Εξασφαλισμένη Καταστροφή (Mutually Assured Destruction ή MAD).

Πέραν του στρατιωτικού ανταγωνισμού, η αντιπαράθεση των δύο συνασπισμών εκδηλώθηκε σε πολλές σφαίρες, συμπεριλαμβανομένης της ιδεολογικοπολιτικής, της οικονομικής και της τεχνολογικής. Η προπαγάνδα και ο ψυχολογικός πόλεμος ήταν πεδία έντονης δραστηριότητας και αντιπαράθεσης εκατέρωθεν. Ο τεχνολογικός ανταγωνισμός οδήγησε μεταξύ των άλλων στην αυγή της αστροναυτικής (με την εκτόξευση του πρώτου τεχνητού δορυφόρου στην ιστορία, του σοβιετικού Σπούτνικ) και της διαστημικής εποχής γενικότερα.

4. ΕΚΑΧ

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα ιδρύθηκε το 1951 με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης των Παρισίων και αποτελείτο από το Βέλγιο, τη Δυτική Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Σκοπός της ήταν να θέσει την παραγωγή και εμπορία του άνθρακα και του χάλυβα, δηλαδή των δύο κύριων πρώτων υλών της πολεμικής βιομηχανίας μέχρι και το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, υπό κοινή διαχείριση των πρώην εμπολέμων κρατών. Η Συνθήκη υπεγράφη στις 18 Απριλίου του 1951 και ετέθη σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952, ορισμένη να διαρκέσει για πενήντα χρόνια. Έληξε στις 23 Ιουλίου 2002.

5. ΣΧΕΔΙΟ ΣΟΥΜΑΝ

Με τη Διακήρυξη του Γάλλου υπουργού εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν στις 9 Μαΐου 1950, εμπνευσμένη από τον Γάλλο αξιωματούχο και εν συνεχεία πρώτο Πρόεδρο της Ανωτάτης Αρχής της ΕΚΑΧ, Ζαν Μονέ, σηματοδοτείται μία νέα περίοδος στην

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης που ταυτίζεται με την έναρξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το σχέδιο Schuman προτείνει μία προοδευτική ενοποίηση με πρώτο στάδιο τον οικονομικό τομέα και πρώτο βήμα του σταδίου αυτού την κοινή διαχείριση της γαλλο-γερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα υπό μία Ανώτατη Αρχή, στο πλαίσιο μάλιστα ενός οργανισμού που θα είναι ανοικτός στη συμμετοχή κι άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκει να εξασφαλίσει την συλλογική ασφάλεια, το αίτημα της οποίας παραμένει πρωταρχικό ιδιαίτερα μετά από τον μακρόχρονο ανταγωνισμό μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Ευθέως δηλώνεται και η δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας με στοιχεία υπερεθνικότητας.

6. ΣΥΝΘΗΚΗ ΔΟΥΝΚΕΡΚΗΣ

τον Μάρτιο του 1947 η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία συνήψαν μια αμυντική συμμαχία. Η συνθήκη της Δουνκέρκης, στις 4 Μαρτίου 1947, αφορούσε κυρίως την αντιμετώπιση της Γερμανίας, αλλά αποτελούσε και βάση για ευρύτερη συνεργασία των ευρωπαϊκών χωρών. Το 1948 ο τότε Βρετανός υπουργός Εξωτερικών πρότεινε τη συγκρότηση ενός νέου συμμαχικού διεθνούς φορέα και στις 17 Μαρτίου 1948 υπεγράφη η συνθήκη των Βρυξελλών, με την οποία δημιουργήθηκε ο Οργανισμός της Συνθήκης των Βρυξελλών, με τη συμμετοχή του Βελγίου, της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας.

7. ΟΕΟΣ

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) είναι διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Δημιουργήθηκε το 1948 ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, με πρώτο γενικό γραμματέα τον Γάλλο Robert Marjolin, με σκοπό να διαχειριστεί το σχέδιο Μάρσαλ (Marshall) για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αργότερα η ιδιότητα μέλους της επεκτάθηκε και σε μη

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

ευρωπαϊκά κράτη, και το 1960 μετασηματίστηκε στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

8. ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΡΣΑΛ

Με τον όρο σχέδιο Μάρσαλ εννοείται η οικονομική ενίσχυση κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου, αποκύημα της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. μετά τη λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και της αντίληψης ότι η επικράτηση του κομμουνισμού θα αποτελούσε κίνδυνο για τα συμφέροντα και των Ηνωμένων Πολιτειών.

Πρώτοι παραλήπτες της βοήθειας που παρείχε το σχέδιο Μάρσαλ, ήταν οι χώρες που κατά τη γνώμη της Αμερικανικής ηγεσίας κινδύνευαν άμεσα από την εξάπλωση του κομμουνισμού, δηλαδή της Ελλάδας και της Τουρκίας. Ήδη την ίδια περίοδο, δηλαδή αμέσως μετά το τέλος του πολέμου, στην Ελλάδα, κομμουνιστές αντάρτες είχαν έρθει σε ένοπλη αντιπαράθεση ενάντια στην φιλομοναρχική κυβέρνηση η οποία υποστηριζόταν από τους Βρετανούς που διατηρούσαν σημαντικές στρατιωτικές δυνάμεις στην χώρα. Στις 21 Φεβρουαρίου του 1947, όμως, η βρετανική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι θα διέκοπτε κάθε βοήθεια στην Ελλάδα, αδυνατώντας να επωμιστεί το βάρος. Η αμερικανική κυβέρνηση αντέδρασε άμεσα, θεωρώντας ότι αν η Ελλάδα έπεφτε στα χέρια των κομμουνιστών, τότε όλη η Μέση Ανατολή και ένα μέρος της Βόρειας Αφρικής θα υπάγονταν στον έλεγχο της Μόσχας. Οι Αμερικανοί αντικατέστησαν τους Βρετανούς και η παρέμβασή τους αυτή κατέληξε στην επικράτηση της μοναρχικής κυβέρνησης τον Αύγουστο του 1949.

9. ΔΟΓΜΑ ΤΡΟΥΜΑΝ

Το Δόγμα Τρούμαν ήταν η πολιτική που διατύπωσε ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Χάρι Τρούμαν στην ομιλία που εκφώνησε στις 12 Μαρτίου 1947, δηλώνοντας πως οι Ηνωμένες Πολιτείες θα υποστήριζαν την Ελλάδα και την Τουρκία οικονομικά και στρατιωτικά για να αποτρέψει την πτώση τους στην Σοβιετική σφαίρα. Οι ιστορικοί συχνά την θεωρούν ως την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, και την έναρξη της πολιτικής της "Συγκράτησης" ("Containment"), δηλαδή της ανάσχεσης της Σοβιετικής επέκτασης.

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!